

VERSLAG VAN DIE SAVAL-KONGRES GEHOU OP 20 EN 21 JANUARIE BY DIE PU VIR CHO

Op 20 en 21 Januarie is die tweede kongres van SAVAL, Suid-Afrikaanse Vereniging vir Algemene Literatuurwetenskap, by die PU vir CHO gehou. Die kongres is bygewoon deur ongeveer vyftig belangstellende literatuurdosente van verskillende universiteite.

Twee temas is op die kongres behandel: *die probleme rondom vertaling in die literatuur* en *die briefroman*. Die eerste onderwerp is ingelei deur dr. L.A. de V. Leal van die Departement Portugees aan die Universiteit van die Witwatersrand. Dr. Leal het verwys na moderne vertaalteorieë, soos Gideon Toury se "In Search of a Theory of Translation" (Tel Aviv: 1980) en uiteindelik tot die slotsom gekom dat enige vertaling van 'n literêre werk gebaseer moet wees op 'n interpretasie wat verkry is uit 'n struktuuranalise van die bronteks. Veral met verwysing na vertalings van Breitenbach se poësie in Portugees kon dr. Leal demonstreer dat 'n doelteks meer moet behels as die vertaling van die woorde van die bronteks – dit moet naamlik ook so 'n getrou moontlike weergawe van die *struktuur* van so 'n bronteks bevat. In 'n genre soos die poësie hou die klank, die ritme en die tipografie verband met die (woord)betekenis van die teks: 'n foutiewe "vertaling" van byvoorbeeld die tipografiese indeling in 'n gedig kan dus lei tot 'n ontoereikende weergawe van die gesimboliseerde betekenis van die bronteks.

Prof. Peter Haffter, hoogleraar in die departement Romaanse Tale aan die Universiteit van Suid-Afrika, het voorts gekonsentreer op die sosio-kulturele vooronderstelling by die vertaling van literêre tekste. Met behulp van uittreksels uit vertaalde Franse romans kon hy oortuigend illustreer dat die vertaler behalwe strukturele (dr. Leal) ook sosio-kulturele kriteria moet eerbiedig ten einde 'n semanties deursigtige vertaling van die bronteks te kan lewer. 'n Sinnvolle, verstaanbare vertaling moet verder konsentreer op die korrekte weergawe van *begrippe* eerder as 'n letterlike vertaling van woorde.

Aansluitend hierby konstateer die bekende skryfster-literator, Elsabé

Steenberg, dat vertaalde kinderverhale 'n weergawe van die idee, die strekking of die stemming eerder as 'n woordelike vertaling van die bronteks moet wees. By die vertaling van kinderverhale gee die eise en behoeftes van die lesertjies bowendien deurgaans die deurslag. Dit gaan dus nie net om 'n getroue weergawe van die idee, strekking of stemming van die bronteks nie, maar dit gaan veral om 'n lesergerigte strukturering van die vertaalde teks om aan te pas by die milieu en ervaringswêreld van die Suid-Afrikaanse kind van 'n bepaalde ouderdomsgroep.

Elsa Joubert se boeiende relaas van vertaalprobleme rondom "Die swerfjare van Poppie Nongena" was 'n geskikte afrondende illustrasie van die noodsaaklikheid van die inagneming van al die kriteria wat deur die vorige sprekers in mindere of meerdere mate beklemtoon is, naamlik die strukturele (dr. Leal), die sosio-kulturele (prof. Haffter) en die resepsionele (dr. Steenberg). Dit was naamlik belangrik om 'n stuk teks soos "Ily laaik nie om gepush te worde nie" so korrek moontlik weer te gee (al was 'n bevredigende vertaling in hierdie geval nie moontlik nie). Dit was ook belangrik om die *wêreld* van die karakters in Poppie vir die Engelse leser te herskep. Daarom kon "met die lyf" nie sonder meer vertaal word met die vir die Engelse leser bekende "preggy" nie, maar moes 'n vorm soos "heavy" geskep word om aan te pas by die ervaringswêreld en taalgevoel van die karakters uit Poppie. Dit was ten slotte noodsaaklik om bepaalde toegewings te maak en veranderings aan te bring ten einde in te skakel by die sosio-kulturele wêreld van die potensiële leser in Engeland.

Die kongreslede kon na aanleiding van die genoemde vier bydraes oor vertalings in die literatuur nie net debatteer oor die besondere probleme wat opduik by die vertaling van 'n literêre teks nie; hulle kon ook opnuut bewus gemaak word van die potensiële bydrae van vertalingsteorieë tot huidige probleemvelde in die literatuurwetenskap soos strukturalisme en resepsie-estetika asook sosio-kulturele oorwegings.

Die tweede dag van die kongres is gekenmerk deur 'n ondersoek na die briefroman vanuit verskillende literature en tydperke. Prof. Friedemann Grenz van die departement Duits aan die Universiteit van Port Eliza-

beth het 'n interessante analise gegee van Walter Benjamin se versameling briewe uit die Nazi-tydperk. Prof. Grenz se skets van die "political adventure in Hitler's Germany" was hoofsaaklik 'n sosio-kulturele uiteensetting. In teenstelling hiermee het prof. Elize Botha, hoogleraar in Afrikaans-Nederlands aan die Universiteit van Pretoria, die strukturele ontwikkeling van die briefroman in Afrikaans nagegaan. Deur te verwys na die beoefening van die briefroman in Afrikaans deur onder meer Langenhoven (1927), MER (1927), Hettie Smit (1937), W.A. de Klerk (1947), Leroux (1967) en Marlise Joubert (1978) kon prof. Botha aantoon dat daar steeds nuwe ontwikkelingsmoontlikhede vir die briefroman in Afrikaans was. Sy wy dan ten slotte besondere aandag aan Etienne Leroux se 18-44, wat sy beskou as 'n variasie op die konvensionele briefroman as synde 'n roman *oor* briewe.

Na hierdie boeiende lesing bekla prof. Ngcongwane, hoof van die departement Afrikatale by Kwazulu, sy lot om onmiddellik ná prof. Botha en net vóór middagete aan die beurt te kom. Dit blyk egter heel gou dat prof. Ngcongwane deurgaans die gehoor in die holte van sy hand het. Daarvoor sorg nie net die openbarende parallele tussen Zulu- en vroeg-Afrikaanse situasies rondom die letterkunde nie, maar ook prof. Ngcongwane se bemeestering van die retoriek en sy aangrypende voordrag van Afrikaanse poësie hou die kongreslede se algehele aandag.

Na hierdie ekskursie in die literatuur van twee tale op die vasteland van Afrika, voer prof. D.M. Kriel van die departement Latyn aan die universiteit van Pretoria die kongresgangers terug na die klassieke en die Europese vasteland. Dit word duidelik dat die belangrikheid van stilistiese inkleding ook die klassieke brief as kunsvorm tipeer. 'n Interessante vraag wat hierdeur aan die orde gestel word is of egte briewe van byvoorbeeld Cicero aan Atticus beskou kan word as behorende tot die letterkunde.

Die kongreslede kon na die bekyk van die kongrestemas uit verskillende hoeke tevrede voel dat hulle perspektief op vertaling in die literatuur en die briefroman verbreed het. Uiteraard is dit nie moontlik om binne

die bestek van 'n verslag reg te laat geskied aan die inhoud van die verskillende referate nie. Belangstellendes kan egter die kongresreferate (in boekvorm teen R5 per eksemplaar) bekom deur bestellings te plaas by die nuwe sekretaris van SAVAL:

Dr. Luis Leal
Portuguese Department
University of the Witwatersrand
1 Jan Smuts Avenue
Johannesburg

Lede van SAVAL ontvang die referate gratis. Lidmaatskap beloop R20 vir twee jaar en is eweneens by die sekretaris betaalbaar.

Ina Gräbe
Voorsitster